

NÉHÁNY TALÁLKOZÓM HERCZEG FERENCCEL

Írta: Bethlen Margit

Először nagynéném, Bánffy Gyurkáné született Bethlen Margit házában láttam. Tizenkét-tizenhárom éves lehettem akkor, hosszú copfos, rövidruhás kamaszlány, akinek legnagyobb boldogság volt Margit néni kertjében rablósdit játszani annak gyermekeivel. Elmenetel előtt, ahogy illik, bementem a nappaliba köszönni, ahol nagynénémet egy idegen úr társaságában találtam, ami kissé kellemetlenül érintett, mivel úgy gondolva, hogy egyedül lesz, csak úgy borzasan, kipirulva a játéktól, rontottam be.

Az úr, ahogy meglátott, felkelt helyéről és nénémhez fordulva megkérte, mutasson be nekem, ami zavaromat még jobban fokozta. Mit csinál az ember, ha úgy bánnak vele, mint egy naggyal? villant át eszemben, de mielőtt a megoldást megtalálhattam volna, néném már teljesítette a kérést:

«Ez Herczeg Ferenc», mondta, «egyike legjobb íróinknak már most, de mire olyan öreg leszel mint én, minden bizonnyal ő lesz a legjobb. Különbén talán már olvastál is tőle valamit?»

«Nem», feleltem fülig vörösen és alig merve Herczegre pillantani, aki barátságosan nyújtotta felém kezét:

«Ha a kis grófnő megengedi, talán elküldhetném neki a Gyurkovics-leányokat? Egy csomó leány van

benne, aki egytől egyig mind szerelmes és férjhezmegy», tette hozzá magyarázólag, «az éppen neki való lesz.»

Elragadtatva néztem reá. Milyen kedves. És milyen szép ember. Épp olyan, amilyennek egy írónak lenni kell. Ha nem rendes ruha volna rajta, hanem valami lepel, mint Petőfi a Petőfi-téren, kitűnő szobor lenne belőle. És könyvet is akar nekem küldeni, pedig még karácsony sincs! De hirtelen eszembe jutott valami és szomorúan megráztam fejemet:

«Nem lehet», mondtam megtörve: «nekem még nem szabad olyat olvasnom, amiben szerelem van. Azt mondja a kisasszony, hogy az elrontja a leányokat.»

«Hát akkor várunk avval a könyvvel még egy-két évet», felelte Herczeg komoly ábrázattal. «Semmi szín alatt sem venném lelkemre, hogy a kis grófnőt elrontsam.»

*

Majdnem két évtizeddel később volt. Akkoriban kezdtem írni, rövid, nyúlfarkhosszúságú meséket, melyeket szépen lekopogtatva szétosztottam a rokonság között. Az egyik ilyen füzetke egy másik nagynéném révén egy Tisza Istvánéknál tett látogatás alkalmával, akinek sógornője volt, Herczeg Ferenc kezébe került, aki gyakran fordult meg az akkori miniszterelnöknél. Elolvasta és izent nekem, hogy szeretne néhányat közülük az *Új Idők-ben* kiadni, beszéljük meg a dolgot.

Engem váratlanul ért a felhívás, mivel szerény kezdő létemre álmomban sem gondoltam arra, hogy ily előkelő lap arra érdemesítsen, hogy hasábjain megjelenhessek és amikor Herczeg mindjárt avval kezdte,

hogy kijelölte a szerinte alkalmasnak ítélt meséket, bátorítanul megjegyeztem, hogy nem tudom, elég jók-e arra, hogy a nyilvánosság előtt szerepelhessek velök.

«Azt csak bízza rám», felelte az ő kedves, barátságos mosolyával, «vállalom a felelősséget. Ha pedig tévedtem, úgy legalább együtt bukunk meg, grófnő mint író, én pedig mint főszerkesztő.»

Megint sok évvel később volt. A *Pesti Hírlap* felkért, vállaljak nála belső munkatársi tagságot. Gondolkodási időt kértem másnapig, hogy férjemmel megbeszélhessem a dolgot. Ezt meg is tettem és elhatároztuk, hogy elfogadom az ajánlatot. Közben azonban az utcán véletlenül belebotlottam Herczegbe, akinek azon melegiben elmondtam a nagy újságot.

«Ha újságírónak akar beállni, miért nem inkább az én lapomhoz jön?» kérdezte Herczeg Ferenc szemrehányó hangon. «Utóvégre én fedeztem fel magát és már meg is szoktuk együtt dolgozni.»

«Hát... a *Pesti Hírlap* kért föl», kezdtem habozva, «arra igazán nem gondolhattam, hogy magának szüksége van reám...»

«Van.» Felelte Herczeg olyan határozottan, hogy magam sem tudom hogyan, öt percen belül már a *Budapesti Hírlap* munkatársa voltam és az is maradtam a lap jóval később történt kimúltáig.

Két éve annak vagy három, hogy Herczeg Ferenc baleset következtében hosszú ideig az ágyat nyomta, aztán, amikor sebe már begyógyult, tüdőgyulladást kapott? Már nem emlékszem pontosan. Arra azonban

annál jobban, hogy amikor már látogatókat fogadhatt, én is elmentem hozzá.

Karosszékben ült, bottal maga mellett és kissé bágyadtan beszélt. Beteget illik vigasztalni, így én is olyasvalamit mondtam, hogy oda se neki, néhány hét múlva megint épp oly friss lesz, mint annakelőtte. Megcsóválta fejét:

«Lássa, én hetvenhat évig úgy éltem, mint egy fiatal ember és annak is éreztem magam. Most már ideje, hogy megvénüljek. Hát azt is teszem.»

Ebben azonban tévedett. Akinek fizikuma és szeleme oly friss, mint írásai, annál vénségről még sokáig nem lehet beszélni. Evvel a jóslattal megbukott, főszerkesztő úr, de hála Istennek, ezt a bukást könnyen el lehet viselni!